Streszczenie

Praca doktorska podejmuje zagadnienie dobra dziecka jako nadrzędnego wyznacznika zakresu władzy rodzicielskiej w prawie rodzinnym i bioetyce. Dziecko jako istota, która nie osiągnęła jeszcze pełnej dojrzałości zarówno fizycznej, umysłowej jak i emocjonalnej wymaga szczególnej uwagi w zakresie respektowania jej praw i wolności.

Decyzja o wyborze przedmiotu pracy podyktowana jest przekonaniem, iż w aktualnym stanie literatury brak jest pozycji, która łączyłaby kwestie związane z usytuowaniem dziecka i jego dobra w dobie współczesnych problemów natury bioetycznej i prawnej w perspektywie sprawowanej nad nim władzy rodzicielskiej. Intensywny rozwój cywilizacyjny świata związany z dziedzinami takimi jak biologia, technologia, medycyna spowodował, że nadrzędność dobra dziecka napotyka na liczne przeszkody, a rola rodziców i podejmowane przez nich decyzje dotyczące dziecka budzą niekiedy spore kontrowersje, szczególnie gdy dochodzi do konfliktu interesu dziecka z interesem rodziców.

Rozważania zawarte w niniejszej rozprawie koncentrują się na dobru dziecka, które stanowi zasadę i nadrzędną wartość prawa rodzinnego w odniesieniu do wszelkich rozstrzygnięć dotyczących osób małoletnich, w tym również związanych z zagadnieniami bioetycznymi. Zakres władzy rodzicielskiej jest szeroki i stanowi katalog otwarty. Jednym z kluczowych składników władzy rodzicielskiej jest piecza osobista obejmująca działania faktyczne oraz sformalizowane decyzje rodziców podejmowane względem dziecka. W rozprawie skupiono się na kilku istotnych problemach bioetycznych, gdzie decyzje dotyczące dziecka wywołują skrajne reakcje zarówno przedstawicieli nauki jak i ogółu społeczeństwa. Ograniczenie to spowodowane jest złożonością i rozległością problematyki.

Zasadniczym celem rozprawy jest umiejscowienie dobra dziecka jako podstawowej wartości, która wymaga priorytetowego traktowania w stosunku do interesu osób trzecich, w tym przede wszystkim rodziców w ujęciu współczesnych problemów natury bioetycznej.

Metody badawcze wykorzystane w rozprawie to głównie metoda prawno–dogmatyczna i prawno–porównawcza. W początkowej fazie rozprawy zastosowana została również metoda historyczno–prawna celem ukazania ewolucji ochrony praw dziecka na przestrzeni lat. W przeważającej części rozprawy wykorzystano metodę prawno–dogmatyczną polegająca na szczegółowej analizie aktów prawnych

i orzecznictwa sądowego. Jako uzupełniającą zastosowano metodę prawno–porównawczą poprzez wskazanie systemów prawnych i poszczególnych instytucji prawa w przykładowych państwach zestawiając je ze sobą.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów.

Pierwszy rozdział rozprawy poświęcony został prawom dziecka i ich ochronie w świetle międzynarodowych i polskich standardów. Dokonano przeglądu najistotniejszych aktów prawnych o charakterze ogólnym i szczególnym, standardów europejskich i polskich, które świadczą o rozwoju ochrony praw dziecka na przestrzeni lat. Drugi rozdział opiera się na umiejscowieniu dziecka w prawie rodzinnym z zaakcentowaniem relacji rodzic - dziecko, ustaleniem pochodzenia dziecka, ale przede wszystkim zagadnieniem władzy rodzicielskiej, jej zakresem i wykonywaniem. W trzecim rozdziale usytuowano dziecko w bioetyce, początkowo odnosząc się do bioetyki i jej związku z prawem, w tym prawami dziecka, kolejno skupiono się na wybranych uniwersalnych i europejskich standardach bioetycznych, kończąc na odniesieniu bioetyki do rodziny. Czwarty rozdział rozprawy porusza pojęcie „dobro dziecka" wraz z wyszczególnieniem i zdefiniowaniem jego składowych, mając na uwadze prawo międzynarodowe oraz prawo polskie. Nadto dokonano zestawienia interesów dziecka z interesami rodziców i społeczeństwa w aspekcie sprawowanej władzy rodzicielskiej. Dokonano również umiejscowienia dobra dziecka w bioetyce. Rozdział piąty rozprawy jest najobszerniejszym i najistotniejszym, a zarazem kulminacyjnym dla przeprowadzonych badań. To w nim poruszone zostały wybrane problemy natury bioetycznej związane ze sprawowaniem władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Jako pierwsza analizie została poddana procedura sztucznego zapłodnienia metodą *in vitro* z zagadnieniami takimi jak władza rodzicielska nad dzieckiem zrodzonym przy zastosowaniu procedury *in vitro*, prawo dziecka poczętego w wyniku zastosowania procedury sztucznego zapłodnienia metodą *in vitro* do poznania własnej tożsamości a prawo do anonimowości dawcy komórek rozrodczych i zarodków, ojcostwo dziecka zrodzonego w wyniku tejże procedury oraz szczególna sytuacja osób nieheteroseksualnych i transpłciowych chcących zostać rodzicami. W kolejnym podrozdziale skupiono się na nowoczesnych formach „powstania" i „wykorzystania" nowego życia tj. macierzyństwie zastępczym i zapłodnieniu *post mortem* z uwzględnieniem pochodzenia dziecka i sprawowanej nad nim władzy rodzicielskiej, jak również problematyki „projektowania dziecka". Następny podrozdział poświęcony został zgodzie na zabieg medyczny małoletniego, w szczególności

dotyczący legalnej aborcji oraz śmierci w perspektywie wykonywanej władzy rodzicielskiej. Jako ostatnie zagadnienie poddana analizie została tożsamość płciowa dziecka wraz ze zmianą płci osoby małoletniej oraz zmianą płci rodzica i jej wpływem na władzę rodzicielską.

Całość rozważań zwieńczają wnioski końcowe.